

Forfatter: Mantzius, Karl

Titel: BREV FRA: Mantzius, Karl (1916-11-uu)

Citation: Mantzius, Karl: "BREV FRA: Mantzius, Karl (1916-11-uu)", i *Fra den anden Side - Nogle breve fra Amerika*, Gyldendalske Boghandel, s. 7. Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-001956726-000-shoot-L0019567260000001.pdf> (tilgået 12. juli 2024)

Anvendt udgave: Fra den anden Side - Nogle breve fra Amerika

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

INTRODUKTION

New York, Novbr. 1916.

Kære Ven!

Efter disse fortrolige Bemærkninger skal jeg gerne forsøge paa „at fortælle lidt om Forholdene“ her, som du skriver. Nu ved jeg ganske vist ikke præcist, hvad du forstaaer ved „Forholdene“. Her er jo unægtelig adskillige Slags „Forhold“.

Du vil jo ikke have mig til at fortælle dig, at New York har mange høje Huse, som af Danske kaldes for Skyskrabere, eller at New Yorkerne er Folk, som rager deres Skæg helt af, bruger Tyggegummi, lægger Benene op paa Bordet og spytter paa Gulvet — vel?

Og jeg vil saa nødig mistænke dig for med „Forholdene“ at mene Børsforholdene. Jeg ved nok, at du ved vor hjemlige Tombola har tjent nogle Tusinder, og jeg kunde tænke mig, at du, der lige saa lidt som jeg har noget som helst Begreb om virkelig Børsspekulation, nu, da der ikke mere falder Gevinst paa hvert Numer, kunde have Lyst til at prøve Lykken i Wall Street.

s. 8Jeg beder dig indstændigt, gør ikke det! Jeg har set mere end én af vore Matadorer for et Aar sidde herovre i Hotel Biltmores eller Astors Børstelegram-Lokaler og med urokkelige, amerikanske Stenansigter følge Kurssvingningerne, som de viser sig i elektrisk Flammeskrift paa Væggen. Og jeg har ogsaa set dem vende hjem til Danmark med Halen mellem Benene uden mindste Vanderbiltsk eller Morganatisk Anstrøg, men som de skikkelige og flove Københavnerne, de oprindelig var.

Nej, behold du dine otte Skilling, som salig Fritz Jürgensen sagde, med samt din Tro paa dig selv som en stor Finansmand. Eller endnu bedre: anvend nogle af dine altfor let erhvervede Penge paa en Rejse herover, en Rejse uden Bagtanke om at vende hjem som Millionær, en Rejse med intet andet Formaal end det at se noget nyt og fremmedartet, at lære Mennesker at kende, som tænker, føler, handler paa en helt anden Maade end vi Europæere.

Med dette Formaal er jeg rejst herover, og jeg har aldrig kunnet forstaa, hvorfor jeg egentlig skulde tjene Penge ved at faa en saadan Fornøjelse. Naar du har været i Italien eller Frankrig, har du dog aldrig ventet, at disse Lande skulde nedlægge en større Sum Penge for dine Fødder, til Tak for at du gjorde dem den Ære. Men saa snart det gælder Amerika, vil alle i det mindste have deres Rejse betalt. Ikke blot Forretningsmænd, for hvem det kan være naturligt nok, men ogsaa Videnskabsmænd, Digtere, Litterater og Skuespillere. Amerikanerne indser i Reglen ikke Nødvendigheden af at betale disse Folk, der er dem saa s. 9ubekendte som Manden i Maanen, fordi de gerne vil se deres Land. Men da de europæiske Rejsende bestemt holder paa at ville have noget ud af det, indvilliger de høflige Amerikanere, om end modstræbende, i at indfinde sig til Aftenunderholdninger, Foredrag eller hvad det er, som tjener til Paaskud for Erlæggelsen af den Afgift, de rejsende Berømtheder kræver. Heraf følger megen Fortrydelse for begge Parter, fordi ingen mener at have faaet nok.

Nej, tro du mig! der findes ingen mere anset Stilling i Amerika end den at være Turist. Teorien om Arbejdets Velsignelse og Arbejdets Adlen er forlængst forladt her. Jeg læste igaar en Artikel af en amerikansk Videnskabsmand, der kæmpede for den fire-Timers Arbejdsdag og hævdede, at den var gennemførlig, fordi det samme Arbejde, vi anvendte otte Timer paa i de fleste Tilfælde kunde gøres bedre paa fire, naar Sjæl og Legeme var friske efter Hvile, Søvn Fornøjelser og Meditation.

Det er allerede mange Aar siden, at Tolstoi protesterede mod den evige Forherligelse af Arbejdet og gjorde os opmærksomme paa, at det dog kom an paa, hvori Arbejdet bestod, at Arbejdet lige saa vel kunde være en Forbandelse som en Velsignelse og ar Kriteriet paa en god, eller blot en dygtig Mand ikke ligger i det Kvantum Timer, han anvender daglig paa Arbejde.

Jeg kan ikke tro, at det er disse Tolstoiske Paradokser eller Selvfølgeligheder, der har slaaet ned i det moderne Amerika, men vist er det, at Idealerne har skiftet. Man ser ikke længere Landets bedste s. 10Mænd i dem, der ved utrættelig Slid, stadig i én Retning, har erhvervet sig den størst mulige Mængde Olie eller Staal; det er ikke en Gang rigtig „fint“ længere, skønt maaske stadig lige behageligt, at være meget rig. I alt Fald maa man ikke gerne selv have tjent sine Millioner. Det er ikke mere saa nødvendigt for at blive anset, at have begyndt som Avidsdræng, Cowboy eller Kuldrager, man har Lov til at have haft Forældre, der kunde læse og skrive og som ikke smed En paa Gaden, da man var ti Aar og lod En sørge for sig selv.

Der er endogsaa Kredse, hvor man respekterer Aand og Kundskab, hvor brødløs kunstnerisk og videnskabelig Virksomhed vurderes højere end indbringende Forretningsliv. Men, rigtignok, fattig maa man ikke være. Saa meget at man kan klæde sig ordentlig, have rent Linned og rene Støvler, være Medlem af en ordentlig Klub, er nødvendigt for overhovedet at blive akcepteret eller endnu mere for at komme frem. Hvorledes man tjener dette nødvendige Minimum, vil neppe nogen spørge om. Men den urenlige, sjuskede Bohême, der maa laane sig frem fra Dag til Dag, har i Amerika mindre Chance end noget andet Sted. Der er i det hele neppe noget Land, hvor det er værre at være fattig, absolut fattig; men det er uretfærdigt at sige,

at kun de Rige har det godt.

Den begyndende Forstaaelse af, at Arbejdet ikke er alt, navnlig ikke i Betydning af Forretningsliv og Pengemageri, beror vel paa, at Amerika nu begynder at blive sat, at Befolkningen former sig til en Nation. Det er ikke længere „Udvandrere“, der mere eller s. 11mindre nødtvungent er taget ud for at søge Lykken, og som, hvis de finder den, haster hjem for at rasle med deres Dollars og nyde Livet i det gamle Land. Dette forjagede i Livet, dette foreløbige ved Stæderne er tildels, men forresten ogsaa kun tildels, forsvundet. I ethvert Tilfælde spiller „det gamle Land“ ikke mere den Rolle som før. Man vil nok dertil paa Besøg, se til Familie og Venner og prale lidt med de store Forhold derovre paa den anden Side; men saa vil man hjem igen. Thi det er Sagen, nu er Amerika „hjem“, det er ikke længere „derude“. Og netop fordi det nu er blevet Hjemlandet, ønsker man det ikke længere betragtet som en Arbejdsplads, hvor man blot tjente Penge, og Byerne ikke som camps, som man forlader, naar man har faaet Posen fyldt med Guld. Man vil have sine Seværdigheder, sine Fornøjelser, sine Teatre, sine Museer og Kunstsamlinger, ligesom de europæiske Byer har det. Og man har faaet det — endda i forbavsende kort Tid.

Paa Forhaand skulde det synes umuligt, at Kæmpehovedstaden New York, der i Indbyggerantal og Rigdom alene staar tilbage for London af alle Jordklodens Byer, ja, maaske i Øjeblikket overgaar den, at denne mægtige Kosmopolis, som er sammensat af Alverdens Folkeslag, kan have et virkeligt amerikansk-nationalt Særpræg, der er blevet bestemmende for saa at sige alle øvrige Byer i Staterne.

Ved at følge de statistiske Oplysninger, man har givet mig, er jeg kommet til det Resultat, at der i New York findes af egentlige New Yorkere ÷ 150,000. Der skal være ca. halvanden Million Jøder, en halv s. 12Million Tyskere, ligesaa mange Italienerne, ca. 400,000 Irlændere, ca. 200,000 Russere, ca. 150,000 Englændere og Skotter, ca. 100,000 Negere, samt en Masse Grækere, Spaniere, Franskmænd, Kinesere og Skandinaver. Lægger man Enkeltsummerne sammen og konfererer Totalsummen med Stadens samlede Indbyggertal, faar man det ovenstaaende negative Antal af rigtige New Yorkere, hvorved jeg forstaar saadanne, som ikke blot selv er fødte, men hvis Familie har levet ca. 100 Aar i Hovedstaden. Dette kunde synes mærkeligt. Men da jeg har lært, at man i vore Dage vel har Lov at tvivle paa Gud og Fanden og alt muligt andet, men ikke paa Statistiken, saa tør jeg ikke rokke derved, men nøjes med at konstatere, at jeg aldrig har mødt en rigtig New Yorker og altsaa ikke kan beskrive, hvordan en saadan ser ud, eller hvad der specielt karakteriserer ham.

Det mærkelige er imidlertid, at skønt Byen er sammensat som en broget Mosaik af alle disse sorte, brune, gule, røde og hvide Folkestammer, saa bliver der endda et Totalbillede ud af det, en Sammensmeltning af Farverne, som gør, at man maa gaa meget nær paa for at opdage Sammensætningen.

Det er klart, at en Neger eller en Kineser aldrig vil kunne assimilere sig med den øvrige Befolkning, men det er udelukkende Kuløren, der gør det. Ligesom det ogsaa er den, der gør, at de aldrig, selv om de nok saa meget er amerikanske Borgere, selv om de er nok saa dygtige, lærde, gode, rige, vil blive akcepterede — i Praksis — som Amerikanere. De vil bestandig vedblive at være Negere og Kinesere.

s. 13Men saa at sige alle andre Folkeslag, som har bosat sig i New York, faar i Løbet af forbavsende kort Tid deres oprindelige Nationalitetsmærke udvisket. Jeg kender ingen By, der har en saa nivellerende Evne som New York. Har en Mand eller Kvinde levet nogle faa Aar blot i det almindelige New York-Liv, og ikke spærret sig af i en særlig Koloni, som nogle af de gammel-ortodokse Jøder gør, saa vil det næsten være umuligt at bestemme hans eller hendes oprindelige Nationalitet. De klæder sig ens, bliver klippet ens, er alle glatragede, gaar ens, hilser ens, taler ens, synger ens, siger altid det samme i den samme Situation, med de samme Ord og den samme Akcent. „We won't be conspicuous“, som de selv siger. „Vi ønsker ikke at være aparte, at vække Opsigt“ — og derfor retter den ene sig efter den anden. Skulde det blive Mode at gaa med Straahat om Vinteren og Fløjlshat om Sommeren, vilde ingen kny eller spørge hvorfor.

Du husker maaske, hvad den sjællandske Bondesøn skrev hjem fra Amerika til sine Forældre: „Kære Forældre, hvad angaar den nye Verden, da vil jeg sige, at meget er her som paa Sjælland og meget er her ikke som paa Sjælland“ Du vil maaske give ham Ret.

Jeg skal i et senere Brev forsøge at lægge dette Synspunkt til Grund for en lidt mere indgaaende Skildring af de „Forhold“, som Du ønsker Oplysning om.

Din hengivne, etc.